

Ha a feladat a rendelkezésre álló idő alatt nem fejezhető be, az óra utolsó 5 percében a tanulómunkákat sűrűn egymás mellé helyezve palalemezekre rakják s nedves ruhával takarják le. Így biztosítják az agyag képlékenységét a következő óráig. — Ugyanez idő alatt az arra kijelölt növendékek, a munkasztalokról összegyűjtik a föl nem használt agyagot, azt összegyűrik s négyzetes oszlopformákba idomítva az agyagos ládába helyezik.

Ha a feladatot befejezték, a tanár kiválasztja a 10—15 legsikerültebb darabot kiégetés céljára. Ez egyben a mintázásnál a komoly, jó munka jutalmazása. A kiválasztott munkába bekarcolja készítője nevének kezdőbetűit s az évszámot. A készítő kézjegyét szerényen a tárgy olyan részére karcolja, ahol az a legkevésbé feltűnő s a plasztikai szépséget nem zavarja.

A szükséges tisztogatási munkák befejeztével a mintázóóra is befejezést nyert.

Fáber József

IRODALOM—KÜLFÖLDI TANITÁSI MOZGALMAK — LAPSZEMLE — HIREK

IRODALOM.

1. Bognár Cecil. *Lélektan és nevelés.* 229 old.
2. Várkonyi Hildebrand. *A gyermek testi és lelki fejlődése.* 306. old.

(*Nemzetnevelők Könyvtára. 1. és 2. szám. 1943. Az Országos Közoktatási Tanács kiadásai.*)

Bizonyára a mai időknek hányatott és megnehezült járása, továbbá az elmechanizálódó korszellem magyarázza azt a tényt, miért igyekszik napjaink embere egyre inkább önmaga felé fordulni, önmagába nézni és megismerni belső világának természetrajzát. A tudománynak ez az iránya tehát kétségtelenül visszahatás: a környezet elgépiesedésével szemben hangoztatja, sőt igazolja az egyén a maga lelki-szellemi igényeit. Ez a befelé forduló érdeklődés természetette meg korunk virágzásnak induló lélektani irodalmát.

Az Országos Közoktatásügyi Tanács jelenlegi kidáványsorozatában különös tekintettel volt erre a helyzetre, amikor a sorozat szakcsoportjai között előkelő helyet biztosított a Gyermekek és ifjúságtanulmánynak és nyolc kötetben igéri ezeknek a neveléslélektani kérdéseknek megvilágítását. A törvbevett kötetek közül kettő jelent már meg.

1. Bognár Cecil: *Lélektan és Nevelés.* A szerző tulajdonképpen két önálló és nagyterjedelmű tudománynak együttes tárgyalását, továbbá érintkező területeik kijelölését tervezi s így a lélektan és nevelés egybehango-

lását tűzi ki célul. Hogy fejtegetései tiszta fogalmakon épüljenek, bevezető fejezetében vizsgálja a lélektan és nevelés történeti és funkcionális kapcsolatait. Rámutat arra, hogy bontakozó lélektan a maga elméleti és praktikus megállapításaival, továbbá kísérleti tapasztalataival nagy mértékben támogatja a tudatos és tervszerű nevelői eljárást. Viszont éppen a történeti tisztánlátás szempontjából gondja van a szerzőnek arra, hogy a lélektannak (neveléslélektannak) fejlődését, egyes irányait és pedagógiai szempontból való alapvető fontosságát feltárja.

Ezután sorra veszi a lélektannak hagyományos és nevelői tekintetben egyedül célravezető hármass felosztását. Szól a *megismerés* és *gondolkozás lélektanáról*. Szellemi képességeink elemzése során vizsgálja az emlékezet, a figyelem, a gondolkodás, képzelet és tanulás lélektani sajátosságait, továbbá ezeknek a nevelés terén való sarkalatos szerepüket. *Az érzelmek lélektanát* a szerző szintén elsősorban az otthon és az iskolai nevelés szempontjából teszi vizsgálat tárgyává. Az emberi lélek legbelső, alig magyarázható mozdulásait és hullámverését igyekszik a hangulat, értelem, indulat, lelkesedés, öntudat, érzékenység és a tudatalatti elemek fogalmaiban felismerni. Majd foglalkozik az érzelmeknek erősség, mélység és tartósság szerint való osztályozásával. Nevelési szempontból pedig az érzelmeket vallási, erkölcsi és hazafias osztályokba sorolja, amellyel természetesen a könyvsorozat praktikus kivánalmait tartja szem előtt. Lelki életünknek gyakorlati kihatás szempontjából talán legjelentősebb megnyilvánulásai az *ösztön* és *akarat* világába tartoznak. A szerző számol azzal, hogy a nevelés tulajdonképpeni célja a természetes ösztönnel nemesítése és az akaratnak erősítése. Ez a belátás határozza meg a következő fejezetek gondolatmenetét. A gyermekben működik a tevékenység ösztöne, az élményvágy, a kalandvágy, és az érvényesülési vágy, amelyeket a nevelői ráhatásoknak kell a gyermek jövőbeli élethivatásának megfelelő helyes irányba terelni. Az akarat lélektanának vizsgálata során helyesen emeli ki a szerző a *választás*, az *engedelmesség* és a *céltudatos törekvés* fogalmait, mint az akarat tevékenység hármass — pedagógiai szempontból jelentős — megnyilvánulását.

A fenti lélektani alapvetés nyomán most már könnyen ki tudja jelölni a szerző a nevelés célját, módját és gyakorlati vezérelveit. Az egyéniség kialakulásában ugyan el nem hanyagolható szerep jut a nevelés külső tényezőinek: a környezet, az iskolatársak, ismerősök stb., a jellemnek és személyiségnek igazi alakítását azonban az iskolai tervszerű nevelői ráhatások, az erkölcsi és állampolgári nevelés végzik. Így a mi nevelésünk célja az egyéni képességeiben és erkölcsi érzékében helyesen képzett magyar ifjú, akinek a közösségi és magánéletben megkívánt jellemvonásait, vagyis nemzeti karakterünket tárgyias elemzésben vázolja Bognár Cecil.

A mű használhatóságát nagyban biztosítja folyékony és világos nyelvi előadásmódja. A szerző érdeme, hogy a nevelők figyelmét hangsúlyozottan felhívja a gyermeki lélek megismerésének fontosságára.

2. Várkonyi Hildebrand: A gyermek testi és lelki fejlődése. Szülők és nevelők számára készült könyv. Bevezetése tisztázza a *fejlődés*, az *átöröklés* és a *tanulás* mibenlétét. A mű egész gondolatvilága ennek a három fogalomnak pillérén nyugszik.

Várkonyi a növendékek testi fejlődését az iskolai évek egyes szakaszaiban: a *gyermek*, a *serdülő-* és *ifjúkor* jellemző tünetei nyomán ismerteti. Nagyon tanulságos az a fejtegetése, amelyben rámutat, hogy milyen nagy-jelentőségű az ember későbbi sorsa szempontjából az ú. n. első gyermekkor (2–6 évek). Ekkor jelentkeznek u. i. a gyermeki lélek első tudatosuló jellemvonásai ekkor veszi kezdetét az ösztönös-akarati, majd értelmi kibontakozás. Ezekben az években eszmél a gyermek egyre tisztulóbb tudattal környezetére és önmagára.

A serdülő és ifjúkornak viszont újra más fejlődési fokai és veszélyei vannak. Ezeknek részletes elemzésébe itt nem bocsátkozhatunk, csupán utalunk a szerző tudományos szemléletmódjának közvetlen életközelségére. Így pl. nagyban elősegíti a nevelő részére a növendék megértését Várkonyi a serdülőkor lelki szükségleteinek, törekvéseinek és konfliktusainak szabatos leírásával. Ezt a fejezetet a tudós sokoldalúsága és a nevelő körülméktől tapintata jellemzi. A szerző számol azzal a ténnyel, hogy a leányok serdülési kora megelőzi a fiúkat, éppen ezért külön fejezetben foglalkozik a leányok lelki életével a serdülés és ifjúkor éveiben.

Az Országos Közoktatási Tanácsot a könyvsorozat megindításában az vezette, hogy a nevelők kezébe megbízható vezérkönyveket adjon. Afféle *Vade mecum*-ot, amely az egyes nevelési kérdések szükséges *elvi alapvetését* és a *kivitel szolid irányvonalait* is megadja. Így az érdeklődők — a könyvtárak hosszas búvárlása nélkül — könnyen eligazodhatnak hivatási kérdéseikben. A fenti két mű a Tanács célját eredményesen szolgálja. Bennük a nevelői rend biztos és hasznos kézikönyvet kapott.

Dr. Visy József.

Somos Lajos: Népiskolai nevelés. Nemzetnevelők könyvtára V., A népiskola könyvei. I. Az Országos Közoktatási Tanács kiadása, Budapest, 1943. K. 80, 324 l.

A godosan felépített mű abból az alapgondolatból indul ki, hogy a tanítói hivatás eredményes betöltése nagyon komoly és széleskörű felkészültséget kíván. Alaposan kell ismernünk a testi és lelki fejlődés törvényeit, az iskolásgyermek legjellemzőbb tulajdonságait és fejlődési lehetőségeit; jól kell látnunk azokat a feladatokat, amelyek tanítványainkra egyrészt a középiskolában, másrészt az életben várnak; ismernünk kell a nevelés eszközeit és módjait, mindezekben felül pedig igazi nevelői személyiséggé kell formálnunk magunkat, aki a nevelői feladatokat és módszereket biztos tudással és kifinomult érzéssel alkalmazza a gyermekhez. A mű azután ennek az alapgondolatnak nagy készséggel való feltárása és megvilágítása a legújabb pedagógiai elvek és megállapítások tükrében. Azt mondhatnánk, az egész korszerű pedagógia minden — a népiskolai tanulóra vonatkozó — elgondolásának gazdag tárháza Somos Lajos munkája. Új és korszerű megvilágításban foglalkozik nemzetnevelésünk és a népiskola viszonyával, a gyermekkel az iskolában, a népiskolai tanító személyiségével, tevékenységével a tanulók között, a tanítótételben, az iskolán kívül, a nevelés egyéni feladataival (világnézeti-, vallásos-, erkölcsi-, értelmi-, érzelmi és akarati nevelés szempontjából), a közösségi életre való neveléssel (társadalmi-, ál-